

Олена Скібіцька
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Завдяки зростаючій інтенсивності міжнародних відносин, особливо у сфері подорожей та туризму, перекладацька діяльність у всіх її різновидах набула неймовірного розвитку. Швидке розширення міжнародних зв'язків, охоплюючи все нові сторони життя, призводить до розвитку взаємодії всіх сфер суспільства на різних рівнях, включаючи науковий, зокрема мовний. В цих умовах надзвичайно зростає попит на переклад як засіб, який полегшує економічні, суспільно-політичні, наукові, культурно-естетичні та інші відносини між народами.

Сучасне перекладознавство багато уваги приділяє вивченню термінів у системах, що відображають різні сфери діяльності. Туристична лексика належить до сфери, що охоплює досить широке коло понять, різниця між якими в різних мовах буває досить істотною, що, безумовно, приваблює увагу перекладознавців. Для уникнення непорозумінь при міжнаціональному спілкуванні при перекладі необхідно знаходити точні перекладні відповідники термінів. Хоча проблема перекладу термінологічної лексики привертала увагу дослідників [1; 2; 3; 4], пошук перекладацьких відповідників у терміносистемі туризму не знайшов достатнього висвітлення. Все це зумовлює **актуальність** даного дослідження, яка полягає в тому, що проблеми перекладознавчого дослідження терміносистеми туризму у вітчизняному перекладознавстві ще досі не вирішені.

Метою даного дослідження є аналіз деяких аспектів перекладу лексики терміносистеми туризму з англійської на українську мову.

Терміном, як відомо, є інформативне, точне та експресивно нейтральне слово чи словосполучення, що вживається для вираження понять та назв предметів. Переклад термінів вимагає знання термінології не тільки мови оригіналу, але й мови перекладу та розуміння змісту лексичних одиниць. Таким чином, щоб знаходити перекладацькі відповідники терміносистеми туризму, перекладачу потрібно ознайомитись з цією галуззю економіки чи провести редагування тексту перекладу з допомогою професіонала туристичної галузі.

При перекладі лексичних одиниць терміносистеми туризму велику роль відіграє контекст та його взаємодія з терміном. Перекладаючи,

необхідно знайти значення терміну відповідно до контексту та перекласти його на українську. При цьому необхідно враховувати наявність лексичних еквівалентів, повних чи часткових, оскільки від них залежить розкриття значення інших лексичних одиниць. Однак, враховуючи те, що міжнародний туризм і відносно новою галуззю економіки в Україні, терміносистема туризму є недостатньо вивчена, а, отже, перекладацькі відповідники існують далеко не для всіх термінів. Це також пояснюється тим, що в Україні донедавна були відсутні самі реалії і тому в мові перекладу часто не існує словесного позначення поняття або ж відсутнє саме поняття.

Отже, варто пам'ятати, що перекладач, працюючи з порівняно новою терміносистемою, зустрічає певні труднощі. В нашому випадку, перекладаючи туристичні терміни, слід брати до уваги наступні перешкоди:

- існують поняття, які не мають відповідника в країні перекладу;
- існують терміни, які не мають перекладного відповідника в офіційній мові;
- існують послуги (або ж типи розміщення), специфічні тільки для однієї чи кількох країн світу;
- існують терміни, котрі мають більше одного значення, залежно від контексту;
- існують вимоги, що регулюються законодавством тієї чи іншої країни. В такому випадку потрібно шукати юридичні перекладацькі відповідники в мові перекладу.

Існує кілька способів перекладу термінологічних лексичних одиниць. До них відносяться: вибір словникового відповідника при перекладі однозначних слів, вибір варіантного відповідника при перекладі неоднозначних слів, транскодування, описовий переклад та калькування. Крім того, перекладацькі трансформації також включають контекстуальні зміни, смисловий розвиток, генералізацію, конкретизацію, антонімічний переклад, додавання, вилучення та перестановку слів, а також заміну однієї частини мови на іншу [2].

В даному дослідженні ми розглянемо описовий переклад – один з найбільш вживаних при перекладі лексичних одиниць терміносистеми сфери туризму способів перекладу.

В.І. Карабан надає наступну дефініцію описового перекладу: “це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна)...” [2, с. 297]. Крім того, використовуючи даний спосіб, перекладачу слід не тільки пам'ятати, що перекладений термін повинен повністю передавати всі ознаки терміну мови оригіналу, але й

точно відбивати зміст поняття. Крім того, слід враховувати, що при перекладі не потрібно надто докладно описувати термін мови оригіналу, а також не вживати надто складні синтаксичні конструкції.

Розглянемо більш детально кілька прикладів описового перекладу лексичних одиниць терміносистеми туризму. Так, англійський термін *bed and breakfast (BB)* перекладається українською мовою *проживання зі сніданком* (деколи просто *сніданок* чи *у вартість входить сніданок*). Англійське словосполучення *duty free* можна описати наступним чином: *система безмитної торгівлі в аеропортах, на бортах літаків*. Термін *Euroline* транскрибується з подальшим його описом українською мовою: *система "Євролайн", що з'єднує 21 найбільше місто Європи; міжнародна асоціація перевізників, що об'єднує 35 крупних європейських автобусних компаній*. Слід зазначити, що назви компаній, асоціацій, перевізників, органів та інші переважно перекладаються з допомогою транскодування (транскрипції чи транслітерації) з наступним описом, поясненням мовою перекладу. Однак це не стосується великих, всесвітньо відомих компаній (таких, як, наприклад, авіакомпанії *Air France, British Airlines, Lufthansa, KLM* тощо), назви яких транскодуються без пояснень. Англійський термін *tax free* також перекладається з допомогою опису: *система часткового повернення податку на додану вартість в ряді країн при купівлі та вивозі товару іноземцями*.

Описовий спосіб перекладу застосовується також при передачі гірськолижних термінів. Так, англійський гірськолижний термін *powder* перекладається українською як *катання по м'якому глибокому снігу з поворотами малого та середнього радіусу*. Термін *free riding* теж описується: *катання будь-якими типами схилів, по різних видах снігу, з різними радіусами поворотів*. Англійське словосполучення *snow scoot* передається наступним поясненням: *сніжний самокат, що має дві лижі та руль, але не має сидіння, на якому їздять стоячи*. Англійський гірськолижний термін *fun park* теж перекладається із застосуванням описового способу: *схил чи його частина, віддана у повне розпорядження сноубордистам*.

Посади в іноземних готелях теж вимагають певних пояснень засобами мови перекладу. Таким чином, посада *food and beverage manager* матиме наступний український переклад: *менеджер служби постачання чи ресторану, який відповідає за всі точки харчування: бари, буфети, ресторани та інші*. Термін *night auditor* теж вимагає пояснення: *рахівник, котрий підводить щоденний баланс діяльності готелю, проводить всі розрахунки, випишує рахунки; звичайно працює пізно ввечері чи вночі*. *Lodging facilities manager* перекладається українською мовою як *менеджер по розселенню та номерному фонду, відповідає за службу порт'є та покоївок*.

Все ж, застосовуючи даний спосіб перекладу, необхідно попередньо переконатись, що потрібний термін не має перекладацького відповідника, занесеного чи не занесеного до словника. Крім того, як уже було сказано раніше, необхідно мати ґрунтовні знання у сфері туризму для того, щоб точно передати зміст поняття, позначеного терміном мови оригіналу. Також, не зважаючи на те, що описовий переклад робить термін більш зрозумілим пересічному читачеві, необхідно пам'ятати про стислість та конкретність професійних текстів та поєднувати опис з іншими, більш лаконічними способами перекладу.

Не можемо не згадати, що окремі туристичні терміни можуть перекладатись із застосуванням кількох способів перекладу (наприклад, транслітерація та описовий спосіб чи калькування з подальшим поясненням тощо).

Виходячи з вищевказаного, можемо зробити певні висновки: оскільки сфера туризму є порівняно молодою для українського сьогодення, терміносистема її є недостатньо сформованою, що, становлячи певні труднощі при перекладі, залишає все ж широке поле діяльності для науковців.

Оскільки в даному дослідженні ми розглянули тільки один з багатьох способів перекладу термінів, застосувавши його тільки до невеликої частини лексичних одиниць терміносистеми туризму, перспективи подальших досліджень полягають в більш детальному та ретельному аналізі способів та методів перекладу туристичної лексики та створенні її українських перекладацьких відповідників.

Література

1. Вергун Л.І. Перекладна взаємо відповідність англійської та української освітньої лексики. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2004. – 16 с.
2. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах: Учебное пособие для филологических спец. вузов. – М.: Высшая школа, 1987. – 104 с.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576 с.
4. Квитко И.С. Термин в научном документе. — Львов: вища школа, 1976.— 128 с.
5. Beaver, A. A Dictionary of Travel and Tourism Terminology. – Wallingford: CABI Publishing, 2005. – 409 p.